

Forårstur på Corselitze i strålende solskin

Af: Skovtaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovridergård, Tjele.

Særtryk af artikel i Rummeteren - fra turen i april 2005

Forårstur på Corselitze i strålende solskin

Af: Skovtaksator Børge H. Larsen, Lindum Skovridergård, Tjele.

Ca 70 skovhistorisk interesserede fra alle dele af Danmark samt 2 fra Sverige deltog i Skovhistorisk Selskabs ekskursion den 30. april, 2005

Skovrider og godsforvalter Poul Schreiner Hansen byder velkommen til Corselitze.

erhvervsdrivende fond. Der er fastlagt rammer for godsets drift. Dronning Margrethe II er protektor for Det Classenske Fideicommis.

Det årlige overskud udgør 2-3 mio. kr. Man har dog faktisk haft underskud i de senere år. Fideicommis'et har måttet give tilskud til Næsgaard landbrugsskole. Der er tilskud og drift af forskellige institutioner. Haverne koster en del at vedligeholde. Ca. 1/2 mio. kr. bliver udloddet til forskellige velgørende formål. I disse år er det landbruget, der giver overskud. Indtil 1999 blev landbruget drevet ved forpagtning.

Egen "Eva" med "undervækst" af klippede bøge.

Skovhistorisk Selskabs formand Jette Baagøe bød velkommen til dagens arrangement. Derpå tog skovrider og godsforvalter Poul Schreiner Hansen over. Der blev fortalt lidt om det Classenske Fideicommis, der ejer Corselitze og Fuglsang på Lolland. Til Corselitze hører der 1.694 ha skov og 650 ha agerjord.

Corselitze er en velgørende institution fra 1792, en

Godskontoret har til huse i den tidligere tjenerfløj. Vi holder ofte folk til over pensionsalderen. Og nu præsenterede skovrideren de to andre »førere« ved dagens ekskursion. Det var skovfoged Fritz Larsen, der har været tilknyttet skovdistriktet siden 1939 som skovfogedeleve, fra 1947 til 1953 som

assistent og fra 1953 til 1985 som en højt værdsat skovfoged; skønt Fritz Larsen forlængst er pensioneret, har han stadig megen kontakt til Corselitze. Den anden »fører« var skovfoged Thyge Andersen, der i mange år har gjort et stort arbejde for skovhistorien ved den ihærdige indsats med at samle ting og sager til Skovbrugsmagasinet, og han har sørget for at få det fint arrangeret i den store udstilling i den gamle hestestald her på Corselitze.

I Corselitzes hovedbygning fine gemaker

Derefter føres vi rundt i den smukke hovedbygning. Axel Brahe ejede, omkring 1600, Corselitze en kort tid, før han mageskiftede med Christian IV. Tilhørte kongefamilien til 1685, da Falster atter blev krongods.

I årene 1718-19 blev krongodset udlagt til ryttergods. I 1766 besluttede man at sælge ryttergodset. Prins Carl af Hessen køber det omkring 1766 (som stråmand), og J.F. Classen køber det i 1768. Han havde skabt sig en formue på krudt og kugler (Frederiksværks krudtværk). Classen fik mange handelsbegunstigelser af kongen. I 1775 udnævnes han til generalmajor. I 1792 opretter han fideicommis'et. Efter den meget spændende rundgang begiver vi os til Skovbrugsmagasinet.

Skovbrugsmagasinet - en meget interessant skovhistorisk samling

Her fortæller skovfoged Thyge Andersen: »Da vi (Thyge Andersen, Fritz Larsen, nu afdøde skovfoged Oluf Henriksen, afdøde skovrider Bang og skovrider N.H. Holten) begyndte på indsamlingen af ting fra skovbruget på Lolland-Falster, vidste vi ikke, hvad dette ville føre med sig, ej heller hvor omfattende det ville blive.

Skovbrugsmagasinet kører som en selvejende institution. Da vi begyndte på sagen, troede vi, at der var kommet lidt mere folkelig opbakning. I samlingen her har vi ikke blot en motorsav, men mange. Vi får ingen tilskud til at drive Skovbrugsmagasinet.

De ting, man ser her, er jo ikke kun fra Corselitze, men breder sig længere omkring.

Der er en mening i opbevaring af oplysning. Referenten var dybt imponeret over den meget righoldige samling af alt muligt, der har med skovbrug at gøre, og ikke mindst imponeret over måden, som det hele er arrangeret på. Det kan man kun glæde sig over. Man kunne have tilbragt lang tid med at gå samlingerne igennem.

Her er mange sjove ting som f. eks. en speciel sav, der blev anvendt til at save den gamle eg »Adam« (ca. 370 år), da den var faldet i 1956.

Ud til Valdemarsegen

Fra Corselitze begav man sig gennem den flotte alle ud til »Adam« og »Eva«. Her berettede Fritz Larsen: I vinteren 1956 var der så meget sne, at da det smeltede, løftede det den gamle »Adam« op, den indeholdt 70 rm. Man har måske gravet planterne op ude i skoven. Nede under egne er der en »undervækst« af klippede bøge, der måske er lige så gamle som egne. Men »Eva« står tilbage, og på den har man talt 215 levende årringe. Da den gamle »Adam« faldt, plantede man en ny »Adam« samme år, den er hentet ude i skoven.

Videre går turen ud til Valdemarsegen, også kaldet Fittingegegen. Den står i det sydlige skovbryn, øst for landevejen.

Valdemarsegen omgivet af Skovhistorisk Selskab.

Valdemarsegen har en omkreds på 925 cm og indeholder 120 kubikmeter. Træet er omtalt i Chr. Vaupell »De danske Skove«, 1863, hvor der side 140 står:

»Falster er ikke som Laaland Egens Land; Jordbunden og Beliggenheden bevirke, at Bøgen har kunnet udbrede sig saaledes, at de fleste Egeskove ere blevne Bøgeskove, som i mange Egne er fattige paa indsprængte Ege; dog findes der navnlig i den østlige Del enkelte Skove, hvor Jordbunden er af samme Natur som paa Laaland, saaledes i Storeris Skov, der ligger op til Korselitze Hovedgaard. I den staar der en Eg, hvis Stamme er 23 Fod og 4 Tommer i Omfang og forgrener sig 14 Fod over Jorden. Oppe i den store Krone groer en Alm (elm). Forresten har Træet et sundt Udseende«.

Hvor meget vokser sådan en gammel eg?

Valdemarsegen var i 1860 7,3 m i omkreds
i 1899 8,0 m i omkreds.

Ved Skovhistorisk Selskabs ekskursion i 1967
lidt over 9,0 m i omkreds
ekskursion i 2005 9,25 m i omkreds

Den ærværdige eg behandlet af en trædoktor i 1914

I 1914 får man tilbud fra en »skovdoktor« for at redde den gamle eg. Der er et billede af egen med en dreng til hest, der holder inde i hullet. Vartau udførte arbejdet i 1914. Han selv blev aflønnet med

10 kr. om dagen, mens de to assistenter hver fik 5 kr.

I 1795 får man lavet en taxation af skoven. Det største problem dengang var kreaturgræsningen. Kort efter blev der ansat en skovrider og en holzførster. I 1812 lavede Bruel en driftplan for distriktet, men uden tilvækstoversigt.

I 1826 laver Justus Sigismund Ulrich

en plan med tilvækstberegninger. I 1805 kom fredskovsforordningen, men det tog tid at gennemføre den slags forordninger. Således var der svin på olden indtil 1820, og indtil 1836 var der kreaturgræsning. Da Vaupell var her omkring 1860, har Valdemarsegen stået lidt inde i skoven.

Også i 2005 ser den gamle eg frisk og levedygtig ud.

I skoven bagved er der fredet 50 gamle ege, der skal stå, indtil de går ud. Stedet har tidligere nok været hø eng. Derfor har man kunnet bevare de gamle ege.

Et særpræget mindesmærke

Lidt efter når ekskursionen hen til mindesmærket, der er rejst over geheimeråd Peter Hersleb Classen, født 1804, og som den sidste af slægten dør han i 1886.

Han var meget afholdt. Bønderne har samlet sten på markerne, og disse sten er sat sammen til mindesmærket med inskriptionen:

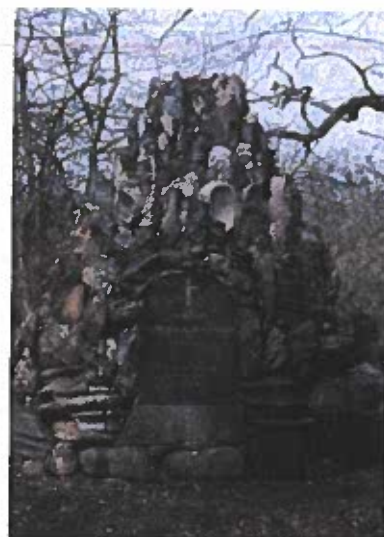
Beboerne paa Godserne

rejste i Kjærlighed
dette Minde

Denne Classen var virkelig vellidt. Det var ikke som den første Classen, Generalen, der skal have udtalt til bønderne: »Så længe jeg lever, skal I være mine slaver, men når jeg dør, skal I få det godt, ja, så evigt godt, og det kom vel også til at passe.

Fritz Larsen i samtale med skovrider Henrik Staun, æresmedlem i Skovhistorisk Selskab.

Mindesten for Peter Hersleb Classen den Yngre.

Begravelseplads i skoven

Efter en hyggelig frokost og generalforsamling i herskabsstalden drager vi nu ud til gravpladsen, der er anlagt efter ansøgning fra den sidste Classen i 1833. Begravelsespladsen har oprindeligt været omgivet af et hvidt hegn. De klippede bøge, der dækker pladsen, er fra dengang, da gravpladsen blev anlagt. Stedet er indviet jord med en lang beskrivelse fra Frederik VI's tid. Generalmajor J.F. Classen ligger ikke begravet her, men i Vinderød kirke.

Generalens Lysthus - en perle

Næste stop er ved Generalens Lysthus. Det er bygget af generalen og tegnet af Andreas Kirkerup i 1786. H.C. Andersen gæstede også dette idylliske sted. Han yndede at blive klippet herude, tæt ved »Salten Østerstrand«. Wiedewelt har stået for udsmykning af lysthuset, der formentligt har været lidt større i starten, hvor det blev anlagt som et anseligt klassisk langtempel, omgivet af en søjlehal. Senere blev her drevet traktørsted af skovløberen, der boede her i nærheden.

Generalens Lysthus, nær "Salten Østerstrand".

Egestykke sået 9. april, 1940

Fra Generalen Lysthus foretager vi en meget smuk køretur gennem Hovedskoven, Mellemskoven og Østerskoven ud til Skansen, der ligger nord for Hestehoved fyr.

Ankommet hertil fortæller Fritz Larsen:

Her blev der bygget to huse til lodser. Husene hed Nordre og Søndre Batterihus. En familie Davidsen flyttede ind i det ene og var her til 1934, i fire generationer.

De første huse blev bygget i 1810. De nuværende huse er fra 1892. På det ene af husene er der en mindetavle, der fortæller, at højtalerens opfinder, den dansk-amerikanske ingeniør Peter Jensen, blev født her i 1886. (Men altså i huset, der stod her før det nuværende). Skansen her blev anlagt under Napoleonskrigene. I 1823 fik man besked om, at Skansen godt kunne nedlægges, men det gjorde man ikke.

I 1939 kom Fritz Larsen hertil som 17-årig skovfogedelev

Den 9. april, 1940 kom der om morgenen flyvere lavt henover.

Vi gik her og lavede riller med en svanehalshakke; der kom agern i rillerne, der blev dækket til med en klohakke, og tromlet til med en trillebør, der var påmonteret et par tromler. Jeg husker det hele ganske tydeligt.

Tidligt om morgenen vidste vi ikke noget om, at tyskerne havde angrebet Danmark. Det var først da Emanuel, der boede i det ene af husene, havde aflyttet sin batteriradio, at vi blev klar over, hvad

der var sket. Tyskerne må på deres kort have set, at her var et batteri - eller skanse - men de vidste åbenbart ikke, at den forlængst var nedlagt. De fløj så lavt langs klinten, at vi kunne se piloterne - men vi har åbenbart set fredelige ud, thi de forsvandt snart uden at åbne ild. De fløj op til Hårbølle på Møn, hvor der også var et gammelt skanseanlæg, og så fløj de videre til Masnedø, hvor der sprang faldskærmsoldater ud. Masnedø blev altså indtaget fra luften. Samme morgen kom skovrider Smith og Morten Skude, der gjorde vrøvl over, at vi ikke gjorde modstand. Endvidere sagde han: »Så skal man hamstre sokker«. Det lurede Fritz Larsen lidt på, men erfarede allerede et år efter krigens udbrud, var der mangel på sokker

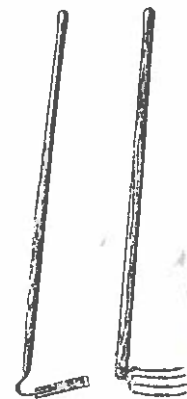
Ja, på den måde har vi den nøjagtige alder på de flotte ege, af hollandsk proveniens, der står her idag. 8 Meter af skrænten er røget i havet i de 65 år, jeg har kendt lokaliteten, slutter Fritz Larsen.

På denne skønne plet afsluttes den indholdsrige ekskursion. Med udvalgte ord takker Jette Baagø vore dygtige og inspirerende ekskursionsførere for en uforglemmelig dag.

Litteratur: Harald Jørgensen og Fridlev Skrubbeltrang: Det Classenske Fideicommis gennem 150 år. 1942.

Erik Helmer Pedersen: Godsdrift og Velgørenhed. Det Classenske Fideicommis 1792-1992.

De to hakker er fra »Lærebog for Skovfogedelever«. 1950.

Svanehalshakke tv. og klohakke th.

Jette Baagø takker Thyge Andersen for hans indsats idag.